

References

1. Gospodars'kyj Kodeks Ukrainy' vid 16.01.2003 r. # 436-IV [Elektronnyj resurs] – Rezhy'm dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>.
2. Zakon Ukrainy' "Pro zagal'ni zasady stvorennya i funkcionuvannya special'ny'x (vil'ny'x) ekonomichny'x zon" vid 13.10.1992 # 2673-XII [Elektronnyj resurs] – Rezhy'm dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2673-12>
3. Zakonu Ukrainy' "Pro zaxy'st vid nedobrosovisnoyi konkurenciyi vid 07.06.1996 # 236/96-VR [Elektronnyj resurs] – Rezhy'm dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>
4. Zakon Ukrainy' "Pro zaxy'st ekonomichnoyi konkurenciyi" vid 11.01.2001 # 2210-III [Elektronnyj resurs] – Rezhy'm dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D1%83%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97>
5. Kozachenko G.V.. Ekonomichna bezpeka pidpry'yemstva: sutnist' ta mexanizm zabezpechennya: Monografiya./ G.V. Kozachenko, V.P. Ponomar'ov, O.M. Lyashenko. – K.: Libra, 2003. – 280 s.
6. Metody'chni rekomendaciyi shhodo ocinky' rivnya ekonomichnoyi bezpeky' Ukrainy'. / Za redakciyeyu A.I. Suxorukova. – K.: NIMB, 2003 – 64 s.
7. My'tnyj Kodeks Ukrainy' vid 13.03.2012 # 4495-VI [Elektronnyj resurs] – Rezhy'm dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
8. Podatkovyj Kodeks Ukrainy' vid 02.12.2010 # 2755-VI [Elektronnyj resurs] – Rezhy'm dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
9. Rozvy'tok pidpry'yemny'cz'koyi diyal'nosti v Ukraini. Sajt Ministerstva ekonomichnogo rozvy'tku i torgivli. Derzhavna pidtry'mka Ukrainy'kogo eksportu [Elektronnyj resurs] – Rezhy'm dostupu: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/zakon_v_sferi_zed/ukr/5225.html
10. Skibicz'kyj O. M.. Organizaciya biznesu: menezhment pidpry'yemny'cz'koyi diyal'nosti [Elektronnyj resurs]: navch. posib./ O. M. Skibicz'kyj, V. V. Matvyeyev, L. I. Skibicz'ka; M-vo osvity' i nauky' Ukrainy'. - K. : Kondor, 2011. – 12 s. – Rezhy'm dostupu: http://pidruchniki.ws/1990042141958/menezhment/organizatsiya_biznesu_-_skubitskiy_om
11. Ukaz Pry'zy'denta Ukrainy' "Pro Polozhennya pro Ministerstvo infrastruktury' Ukrainy'" vid 12.05.2011 # 581/2011 [Elektronnyj resurs] – Rezhy'm dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/581/2011>

Рецензія/Peer review : 14.7.2013 р. Надрукована/Printed :18.8.2013 р.

УДК 339. 543

Т.Т. НИЖНИК

Хмельницький національний університет

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Анотація: У статті розглядаються існуючі проблеми та пропонуються шляхи і заходи підвищення економічної безпеки підприємств в системі митно-тарифного регулювання

Ключові слова: економічна безпека, система, митно-тарифне регулювання, ризику, зовнішньоекономічна діяльність, підприємство.

T. NIZHNIK

Khmelnytsky national university

PROBLEM OF INCREASING ECONOMIC SECURITY IN THE SYSTEM OF CUSTOMS AND TARIFF REGULATION

Annotation: The article reviews the existing problems and the ways and measures to improve the economic security of enterprises in the system of customs and tariff regulation. Economic security engineering companies directly related to the elimination of threats and elimination of potential risks in their foreign trade and enhance customs and tariff regulation at the state level.

Keywords: economic security, system, customs and tariff regulation, the risks, foreign economic activity, enterprise.

Постановка проблеми. Під економічною безпекою підприємств слід вважати стан захищеності їх економічних інтересів, який дає можливість за різних зовнішніх і внутрішніх умов, незалежно від будь-яких загроз забезпечити: переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів; здійснення митного регулювання, пов'язаного із встановленням та справлянням податків і зборів; використання процедур митного контролю та митного оформлення із застосуванням заходів митно-тарифного і нетарифного регулювання.

Підвищення економічної безпеки підприємств має включати оцінку ризиків та розроблення заходів щодо їх усунення. Система економічної безпеки підприємств має включати: заходи з підвищення експортного потенціалу; заходи, спрямовані на економію витрат як вартісних, так і трудових; оцінку ризиків діяльності у зовнішньому середовищі. Поряд із розробкою заходів по усуненню ризиків, викликаних зниженням рівня економічної безпеки підприємства, мають бути запропоновані інституційні зміни в системі митно-тарифного регулювання, які покликані активізувати ЗЕД підприємства.

Аналіз останніх досліджень. Проблемами економічної безпеки підприємств у системі митно-тарифного регулювання в Україні та зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання присвячена велика кількість наукових публікацій та монографій таких вчених як Гальчинського А. Г., Івашук І. О., Гейця В. М., Філіпенка А. С., Мальського О. М., Мочерного С. В. Осики С. Г., Яреми Б. П та багатьох інших.

Так, економічна безпека промислових підприємств безпосередньо пов'язана з усуненням загроз та ліквідацією можливих ризиків у їх зовнішньоекономічній діяльності, а також з активізацією митно-тарифного регулювання на державному рівні. Для промислових підприємств машинобудівної галузі безпека залежить від дотримання певних порогових показників: фінансово-економічних, виробничо-технічних, економіко-екологічних, нормативно-правових, організаційно-трудова, інформаційно-логістичних, митно-тарифних та інших. Вищезазначені

показники можуть бути об'єднані в інтегральний показник економічної безпеки промислового підприємства, який слугуватиме для оцінки, контролю та підвищення рівня економічної безпеки підприємств. Визначення даних показників слугуватиме не тільки для управління економічною безпекою підприємства, але й для управління ризиками [1].

Виклад основного матеріалу дослідження. Система економічної безпеки підприємства має включати: заходи з підвищення експортного потенціалу; заходи, спрямовані на економію витрат як вартісних, так і трудових; оцінку ризиків діяльності у зовнішньому середовищі, активізацію митно-тарифного регулювання на державному рівні.

Поряд із розробкою заходів по усуненню ризиків, спрямованих на підвищення рівня економічної безпеки підприємства, мають бути запропоновані організаційні зміни, які мають підвищити рівень активізувати ЗЕД підприємства.

За умов фінансової кризи, обмеження всіх видів ресурсів підприємства при здійсненні ЗЕД стараються оптимізувати витрати, максимально підвищити результати, зменшити ризики і підвищити рівень економічної безпеки.

Митно-тарифне регулювання займає одне із провідних напрямів впливу на вищезазначені обмеження і вигоди. Через те, воно безпосередньо має бути підпорядковане регулюванню ризиків, під якими слід розуміти процеси прийняття рішень, здійснення заходів, спрямованих на забезпечення мінімально можливих втрат підприємства під час здійснення ЗЕД. Одним із сучасних інструментів у механізмі регулювання ЗЕД має бути використання аналізу ризиків, як систематичної роботи з розробки та практичної реалізації заходів запобігання ризикам та їх мінімізації, методик оцінки ефективності застосування, а також контролю за застосуванням митних процедур та логістичних процесів руху потоків інформації, ресурсів, витрат та результатів ЗЕД.

Підвищення економічної безпеки підприємств в системі ефективності митно-тарифного регулювання експортно-імпорتنних операцій, що здійснюють підприємства-суб'єкти ЗЕД необхідно поєднувати із завданнями, які стоять на макро-, мезо-, макрорівнях управління. Потрібна цілеспрямована диференціація ставок митного тарифу з метою сприяння виконанню зазначених завдань та забезпеченню економічної безпеки на всіх рівнях. У той же час використання тарифних і нетарифних засобів регулювання імпорту слід підходити обережно, проводити в кожному конкретному випадку ретельний аналіз загроз і ризиків для вітчизняного товаровиробника [2].

Ризики на макроекономічному рівні пов'язані з входженням України в світове співтовариство на шляху цивілізованого входження до якого стоїть членство України у СОТ. Однак, на сьогодні Україна поки що закріпилася на міжнародних ринках як постачальник сировини, напівфабрикатів та продукції з незначною часткою доданої вартості. Через те, на макрорівні для зменшення ризиків ЗЕД слід: створити потужний експортний сектор, лібералізувати імпорт, створити гнучку податкову, цінову, фінансову та валютну політику, що стимулює диверсифікацію експортно-імпорتنних операцій, поступово інтегрувати економіку України в Європейські і світові господарські об'єднання та організації.

Інтеграційні процеси мають поєднувати: відкритість економіки України і елементи протекціонізму, що не суперечать принципам СОТ; зменшення тарифних і нетарифних обмежень щодо відкриття доступу товарів вітчизняних підприємств і в тому числі промислових до нових ринків збуту; зростання обсягів експорту і зміни його структури, забезпечення справедливого вирішення торговельних спорів; збільшення захисту від застосування дискримінаційних заходів і забезпечення гарантій свободи транзиту товарів через територію країн-учасниць, що дозволить знизити транспортні витрати і відповідно собівартість продукції; стадії проектування, виробництва і збуту продукції з оптимальним їх розміщенням в різних країнах; зниження цін не тільки на готові імпортні товари, але й на вітчизняні товари, в яких використовуються імпортні комплектуючі; скорочення транзакційних витрат при просуванні продукції на міжнародні ринки зі зменшенням витрат на пошук постачальників або споживачів, укладання контрактів, одержання інформації про ціни і якість продукції [1].

Механізмами реалізації митної політики країни є митно-тарифні та нетарифні заходи регулювання зовнішньої торгівлі й митна справа, яка визначає порядки і процедури, пов'язані з переміщенням товарів через митний кордон, їх митним контролем та оформленням, справлянням податків і зборів, а також організацією боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил.

Для економії витрат часу при розмитненні товарів та забезпеченні економічної безпеки підприємства, зменшення розбіжностей між митними процедурами країн світу слід запровадити механізми їх інформаційного забезпечення, для яких необхідно:

- об'єднати наявні системи контролю за експортом, імпортом і транзитом у єдину систему;
- ввести систему єдиного обліку торгівців із реєстрацією тільки в одній країні;
- надати суб'єктам ЗЕД можливість використання місць єдиного електронного доступу для оформлення зовнішньоекономічних операцій;
- проводити усі фактичні перевірки товару в один час і в одному місці;
- забезпечити обмін електронною інформацією між усіма органами й суб'єктами, що беруть участь у зовнішньоекономічних операціях.
- відбір товарів для митного догляду на прикордонних і внутрішніх пунктах митного оформлення (ПМО) проводити на основі автоматизованого аналізу ризиків;
- збір, повернення, звільнення від платежів здійснювати уповноваженим суб'єктом у тому місці, де товар зареєстрований і де знаходяться на нього документи;
- створити єдине середовище для митниці й торгівлі для подання митної декларації в електронному вигляді зі свого місця розташування незалежно від країни відправлення або ввезення товарів;
- проводити електронний обмін інформацією між митними пунктами пропуску на території усього ЄС, де вона необхідна для митних процедур.

Інформаційна митна система, як багатофункціональна комплексна система, яка існує у митних органах країни і поєднує інформаційно-комунікативні технології і сукупність механізмів їхнього застосування, дає можливість зменшити витрати, поліпшити якість митного регулювання і вдосконалити митне адміністрування з

метою гарантування митної безпеки шляхом:

- технологічної підтримки безперервного двостороннього потоку електронної інформації від органів державної влади, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, митних адміністрацій інших держав до митної адміністрації країни, його накопичення і обробки;
- запровадження новітніх процедур автоматизації процесів митного контролю й оформлення та їхнього супроводження;
- створення технічної підтримки організаційних систем для функціонування всеохоплюючих автоматизованих процедур оцінки якості виконання митної справи;
- інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності, контролю за переміщенням товарів та інших функцій, які покладені на митні органи [3].

Залежно від функцій, які виконує орган, що відповідає за створення й роботу електронного інформаційного середовища в митній службі, змінюється його структура й повноваження. Зміну й розширення електронно-інформаційного комплексу, що є головним функціональним елементом цього органу, можна подати як перехід від інформаційного середовища до інформаційно-довідкової системи, яка, у свою чергу, потребує перетворення в автоматизовану виконавчо-контрольну систему.

Одна з найважливіших проблем, яку необхідно розв'язати у митно-тарифному регулюванні в найближчій перспективі, – це впровадження міжнародних норм і правил, що дасть змогу перейти до застосування єдиних стандартів у галузі митної справи і вирішити питання, пов'язані з приєднанням до міжнародних конвенцій із гармонізації й спрощення митних процедур, питання процедури спільного транзиту, а також допоможе здійснити поетапне наближення митного законодавства і митних процедур, які застосовуються в Україні, до країн Євросоюзу [1].

На сьогодні митні органи України ще не готові повною мірою забезпечити своєї роботи на рівні міжнародних стандартів з огляду на те, що не розв'язана ціла низка ключових системних проблем, без усунення яких неможливо підняти на якісно новий рівень роботу митних органів і підвищити ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Мають бути використані нові шляхи розв'язання застарілих проблем. Ця система має бути створена на нових інформаційних технологіях і, відповідно, на сучасній матеріальній базі, яка дасть змогу збудувати модернізовану багаторівневу систему із застосуванням телекомунікаційних технологій, забезпечену комплексною системою захисту інформації, що потребує тривалого часу і значних капіталовкладень. Технологічні й технічні засоби не дають змоги сьогодні широкомасштабно розпочати введення процедур інформаційних технологій. Для цього необхідне забезпечення пріоритетного фінансування [2].

Слід розробити розширений детальний план переведення митної служби України на поглиблене застосування інформаційних технологій, відмови від паперових технологій, введення контрольної системи, яка охоплюватиме усі сфери митної діяльності й стане базою для прийняття управлінських рішень.

Це потребує активного інституційного розвитку самої митної служби. На цьому шляху можливе:

- створення окремої юридичної особи у вигляді «Регіональної інформаційної митниці» з підрозділами подвійного підпорядкування у митницях та усіх митних установах;
- відкриття оперативного центру для обробки інформації і прийняття управлінських рішень;
- ведення окремого підрозділу у складі центрального апарату, який буде розробником інформаційної стратегії, замовником інформаційних технологій і незалежним контролером утілення їх у життя [3].

Запропоновані нововведення необхідні для координування напрямів розвитку митних органів України, які мають базуватися на інформаційних технологіях і переважно збігатися з принципами діяльності й механізмами реалізації митних служб провідних країн світу, ґрунтуватися на міжнародних конвенціях і рекомендаціях.

Для забезпечення економічної безпеки промислових підприємств в Україні слід вирішити питання:

- структурної перебудови економіки зі збільшенням обсягів виробництва і продажу на світовому ринку продукції провідних галузей промисловості;
- стимулювання експортного потенціалу через захист внутрішнього ринку і обмеження ввозу яка виробляється в Україні;
- покращання якості продукції, її енерго- та матеріаломісткості;
- визначення пріоритетності напрямів розвитку експортної спеціалізації, переорієнтація на виробництво наукомісткої продукції і ресурсозберігаючих технологій;
- відміни податку на додану вартість на продукцію, що вивозиться з України, оскільки це призводить до збільшення її собівартості та зменшення конкурентоспроможності;
- враховуючи низьку конкурентоспроможність вітчизняної продукції, не поспішати з лібералізацією експортно-імпортних відносин, на яку активно підштовхує Міжнародний валютний фонд та Світовий банк. Лібералізацію здійснювати поступом, підвищуючи при цьому рівень конкурентоспроможності машинобудівної продукції. Навіть у США 35 % товарів захищені нетарифними бар'єрами;
- активізації випуску імпортозамінної продукції (трактори, комбайни, холодильники, трамваї, автобуси, тролейбуси, локомотиви);
- активного заохочення іноземних інвесторів для вкладання інвестицій у машинобудівну галузь, яка є провідною в національній економіці, хоча за рівнем інвестиційного клімату Україна займає 139 місце у світі;
- налагодження надійного митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств;
- запозичення досвіду високорозвинутих країн в активізації як митно-тарифного регулювання, так і загалом регулювання ЗЕД.

Висновки. Отже, існує безліч шляхів підвищення економічної безпеки підприємства в системі митно-тарифного регулювання, які можуть бути спрямованими на економію позавиробничих витрат та забезпечення економічної безпеки підприємств-суб'єктів експортно-імпортої діяльності. Кінцевий результат буде залежати від доброї волі держави і бажанні підприємств активізувати зовнішньоекономічну діяльність.

Література

1. Ващенко В. В. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності /В. В. Ващенко // Фінанси України. – 2000. – № 3. – С. 40- 47.
2. Іващук І.О. Митні ініціативи в глобальному просторі : монографія / І. О. Іващук. – Тернопіль: підручники і посібники, 2007. – 304с .
3. Курок О. О. Активізація митно-тарифного регулювання в системі економії витрат промислових підприємств / О. О. Курок // Вісник ХНУ. – 2011. – № 5. – С. 111-117.

References

1. Vashchenko V. V. Mytno-taryfne rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diialnosti /V. V. Vashchenko // Finansy Ukrainy. – 2000. – # 3. – S. 40- 47.
2. Ivashchuk I.O. Mytni initsiatyvy v hlobalnomu prostori : monohrafiia / I. O. Ivashchuk. – Ternopil: pidruchnyky i posibnyky, 2007. – 304s .
3. Kurok O. O. Aktyvizatsiia mytno-taryfnoho rehuliuвання v systemi ekonomii vytrat promyslovykh pidpriemstv / O. O. Kurok // Visnyk KhNU. – 2011. – # 5. – S. 111-117.

Рецензія/Peer review : 15.7.2013 р. Надрукована/Printed :25.9.2013 р.

УДК 65.018 (477)

М.І. ЮДИНА

Хмельницький національний університет

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розкрито суть поняття собівартості як економічної категорії. Зроблено порівняльний аналіз методології та методики формування собівартості машинобудівних підприємств, визначено системи формування витрат, особливості та методи калькуляції собівартості машинобудівної продукції.

Ключові слова: собівартість, методи, системи обліку, методологія, калькуляція.

M. YUDINA

Khmelnytskyi National University

APPROACHES TO THE ORGANIZATION OF ENGINEERING ENTERPRISES PRODUCTION COST

The article reveals the main point of the term cost as economic category. The article also considers comparative analysis of methodology and methods of engineering enterprises cost formation, expenditure forming system, main features and methods of engineering enterprises production cost estimation.

Key words: cost, method, accounting systems, methods, estimation.

Постановка проблеми. Окремі теоретичні питання щодо методик формування собівартості ще нерозв'язані та залишаються дискусійними. Певні розробки вітчизняних економістів з даної проблеми стали мало актуальними. Тому, аналізуючи опубліковані праці та існуючу практику формування собівартості продукції, можна стверджувати, що в них недостатньо простежуються специфічні моменти, обумовлені галузевими особливостями функціонування машинобудівних підприємств як об'єкта дослідження. Крім того, існуюча в даний час методика формування собівартості і розподілу непрямих витрат орієнтується в основному на ручні методи обробки інформації, тоді як ринкова економіка вимагає швидкого і своєчасного управління витратами.

Актуальність обраної теми в науковому, практичному і методичному аспектах посилюється ще й тим, що до цього часу відсутні системні дослідження проблеми планування собівартості машинобудівної продукції в ринкових умовах господарювання. Недостатня увага надається процесам прогнозування та планування витрат операційної діяльності як важливого критерію управління ефективністю роботи підприємств. Виникла нагальна потреба в ефективній методиці позиціонування та формування витрат діяльності машинобудівних підприємств, яка б відповідала інформаційним запитам користувачів. Недостатнє усвідомлення ролі витрат діяльності при формуванні повної собівартості продукції на практиці призводить до недосконалих управлінських рішень, що негативно впливає на фінансові результати діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи формування собівартості продукції, шляхів її зниження досліджено в роботах А. Акмаєва, О. Гетьмана, П. Іванюти, В. Зоріної, Ю. Цал-Цалка [1–4, 13], Г. Лугівської, Є. Мниха, С. Князева, В. Сопка, Ф. Бутинця, А. Гальчинського, С. Голова, М. Чумаченка. Проте багато питань потребують подальшого аналізу та інформаційно-роз'яснювального обґрунтування, конкретизації. До теоретичного аналізу проблем планування собівартості зверталися вчені-економісти: А. Аксененко, І. Басманов, В. Івашкевич, С. Покропивний, Я. Соколов, В. Стоян, Я. Плоткін, М. Чумаченко, О. Янушкевич та інші. Певний внесок у вивченні цієї проблеми зробили такі видатні зарубіжні економісти, як А. Апчерч, Д. Брамсон, Р. Гаррісон, Джай К. Шим, К. Друрі, Джон К. Шанк, Р. Каплан, Б. Нідлз, Дж. Ріс, Г. Фандель, Д. Хан, Ч. Хорнгрен, Дж. Фостер.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в аналізі й обґрунтуванні методів формування собівартості машинобудівних підприємств, у визначенні оптимальних методик формування собівартості і розподілі непрямих витрат для якісного управління витратами, визначення системи формування витрат.

Виклад основного матеріалу дослідження. Собівартість є одним із найважливіших показників діяльності підприємства, оскільки він: